

Hogy milyen tekervényes utat jár meg az emberi képzetársítás, s hogy mégis mennyire logikus, sőt szabatos rendbe foglalt egy-egy asszociáció, arra példa az alábbi történet, vagy gondolatsor, ahogy tetszik.

Az elmúlt napok egyikén, amikor személyi igazolványomat állították ki, megkérdezték, hol laktam ekkor meg ekkor, abban meg abban az időben. Vannak kérdések, amelyek olyan összeköttetést tudnak teremteni a felhám alatt rejtőző érzelmi, gondolati rétegekkel, mint a geológus modern varázspálcája a különböző ásványi erezetekkel. Hol is laktam... Ekkor meg ekkor. Lakásaink története — életünk története.

S ha így, az emlékezet kutató sugara át-fúrja magát a lassú feledés gomolygó ködein, kirajzolódnak a régi lakások, orrunkat ingerelni kezdik a régi szagok; egy lépcsőház hűvös dohossága, egy irdatlan folyosó mindenféle párája — mind-mind előtölul.

Hát te vagy az Akácfa-utca? — kérdem a régi utcától. Tebenned születtem, benned nevelkedtem. Akácfa, akácfa... Tavasz koronája csupa virág, csupa illat, aranyosan remegő levélkéit lobogtatja a szél. Nem, az Akácfa-utcában sosem volt akácillat! Nagy csarnok nyílt ide, mint egy óriás, tátogató száj. Hajnalonta csak úgy habzsolta a sok káposztát, krumplit, salátát, paprikát és östermelőt. S dél fele már csupa elhullatott zöldség volt az egész járda előtte. Tágra nyitott kapuján imbolyogtak kifelé a rosszlábú,

csámpáscipőjű proletáraszonyok, akik oly elővigyázatossággal hajóztak a keskeny járdán, mintha valami gondos révész irányítaná őket. Aztán jöttek a begyes úri asszonyok, oldalukon fullajtárkodó vékony kis cseléddel, takaros, nádból font kosárral, a kosárban riogó csirkével, libával, duzzadt karfiollal s tavasz idején primőrökkel. Aztán soványan, fulladozva, nagy éhség-tekintettel a munkanélküliek asszonyai, akik inkább csak nézdelődni jártak ide, mint vásárolni.

Bizony az Akácfa-utcában nem az akácillat volt honos, de poshadt, elhullajtott zöldségek szaga.

Így folydogált utcánk élete, amely a Rákóczi-út nagy folyamából szakadt ki s keskenyre szorított medrében a Király-utca torkollott.

De nem mindig volt csarnok-szag az Akácfa-utcában! Apám, aki szappanfőző volt, egyszer a télikabátja mellényzsebébe rakott egy kis fiolát, teli illóolajjal. A villamoson oldalba szorították, a fiola szétpattant s az illóolaj, valódi mósusz, amely a legbujább női parfóm és a különleges szappanok alapanyaga, vastagon, kővéren belevette magát a kabátjába. Attól fogva esztendőig mósusz-illatunk volt, — az egész családnak. Sose gyűlöttek finom, előkelő illatot olyan vad dűhvel, mint mi ezt a mósusz-szagot! Még a lusta, sűrűlevű, paprikászínű, fokhagymával ízesített bablevésnek is mósuszillata volt — de még a belé aprított kolbásznak is.

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Vérsi Endre

Cím:

[Budapesti utca]

Forrás:

Béres Katalin

1954. V. 19

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Telt-múlt az idő, édesanyám korán, fiatalon meghalt, feloszlott a családi otthon s én a Rózsa-utcába költöztem. Akácfa után rózsza. De elhiszik-e, hogy rózsaillesat csak az ócska mozi még ócskább permetezőjéből szállott reám? A Rózsa-utca füstszagú, vonatszagú, pályaudvarszagú volt. Úgy éreztem magam ott fönn a harmadik emeleten, mindig úgy éreztem magam, mint aki mindjárt elutazik.

De egy napon eljött a rózsaillesat. Az utca vége táján olyan hölgyek sétáltak egy tejüveges ablakú ház előtt, akik formájukat nagyon régen elvesztették, elszakosodtak, kis történeteik elkoptak, s a hajuk olyan lett mint a seprúcsutak. Egyszer arra jártam, gyorsan, sietősen, kamaszos riadtsággal s akkor valamelyikük felől megcsapott a rózsaillesat. Dehát abban nem volt köszönet.

Így vándoroltam én virágillatot ígérő utcákban, jókorára nőtt orral, illat nélkül, mindig, örökkön, illat nélkül.

S ha már a szagról beszélék, nem tudok szó nélkül hagyni egy apró, emlékezetes mozzanatot. Ez is régen volt, kislíú koromban. Akkoriban apám a nagytestényi sertéshizlalónál dolgozott, ott főzte a jóféle szappant. Mindjárt megmondom, miből: elhullott disznókból. Valami sertésvész pusztított az állományban s jutott szappanba való, bőven.

Egy szép tavaszi napon apám kézenfogott, felültünk a vicinálisra, mentünk a gyárba, hogy megmutassa, milyen mester is ő! Óriási terembe értünk. Csupa forráság, köd, csipős, marós szagok hullámlása volt itt minden. A terem egyetlen nagy üst volt csupán. Mi ott álltunk az üst pereménél és apám fehér köpenyben, mint valami orvos, vagy patikus, rendelkezni kezdett. Innen is, onnan is nyíltak az ajtók és megizzadt emberek nagy tárgcákon fuvarozni kezdték az elhullott disznókat. Természetellenesen kövérek, puffadtak voltak ezek az állatok, kemény, szürkés-

fekete sertéjükét mintha kikezdte volna a pusztulás. Benn az üstben savanyú, csipős lila lúg fortyogott. »Mehet bele!« vezényelt apám és kicsiny, rézpiros bajuszkája alatt felizzott a cigarettá. Memphist szívott mindig, erről a drága, finom cigarettáról soha le nem mondott, de hiszen dukált is az ilyen mesternek, aki felfúvódott disznókból teknős mintázatú szappant tud varázsolni. És a sok elhullott disznó hangos csobbanással zuhant az üstbe, hogy aztán élni kezdjen. Mert, amint szappan lett belőlük, új életre támadtak. A lúg tajtékos foggal, mint veszett kutya, marcangolni, harapni kezdte őket. A terem teli lett szaggal. Ezt a szagot megőrizte orrom.

Jóval a felszabadulás után, újdonsült feleséggel, új lakás jutott nekem. Ezúttal is virágnevé utcát utalt ki nekem a sors: az Árvácska-utcát. Igaz, hogy az árvácskának nincs is illata, csak színe, szépsége, de ebben a kis utcában, amely a Rózsadomb egyik roncába kapaszkodik, szorgalmas virágillat ejti bűvöletbe immár méltóan megjutalmazott orromat (amelynek mégis érdemes volt nagyra nőnie) és méginkább szívemet, lelkemet. Fialt költőként azt írtam egy versben: *aranyeső* — és ime: kentünkben aranyeső-bokor hullatja minden valutánál becsesebb érmeit. Azt írtam másutt: *petuniák kicsiny harsonái*. És nemsokára valóban petuniák apró fehér, rózsaszín, lila harsonái köszöntik majd ébredésünket. Igaz, mi ültettük ezeket a virágokat, hogy tele legyen velük az otthonunk, az életünk.

Három letépett orgonafürt miatt mégis bajba keveredtem. Egyik szomszédom, akinek orgonabokra áthajlik kertünkbe, megörölt reám azért, mert három fürtöt — tavaly történt — vakmerően letéptem. Az addig mindig mosolygó szomszédasszony nevéte elhervadt s még aznap este létrát támasztott a terjedelmes orgonabokornak és valamennyi orgonáját lenyeste. Neki se jus-

Osztályozás

Tárgy:

725. 092. 1

Hely:

Akácfa u.

Idő:

1954

Személy:

Helyszám:

son — de nekem se. Most, ha elkésetten is, virágzásra készül az orgona, Nem, itt, nyilvánosság előtt kijelentem, nem nyúlok többé a szomszéd orgonájához, bár a szokásjog szerint, mert áthajlik a kertünkbe néhány ága, nem követnék el bűnt. De nem teszem. Az a három orgonafürt megtanított egyre-másra, arra is, mikor igaz a szívélyesség, mikor nem, mikor csalóka a mosoly, mikor igaz. Gondolom, az orgonaillatot nem lehet korlátozni, az szabadon száll, megtölti a mi szobánkat is. Mégis, hogy ne maradjak adós, violákat, szekfűket ültettem a szomszéd sövénye mentében, hadd érezzék ők is e virágok illatát.

Így fizetem vissza a kölcsönt. És így jutottam el történetem végéhez — az akácától az árvácskáig.

Vérsi Endre

Akácfa, Rózsa, Árváeska